

The Study of Effective Factors on Professors' Tendency to Arrange Lesson Plan in Teaching: Based on Mazandaran University of Medical Sciences

Kioumars Niaz Azari

Associate Professor of Islamic Azad University, Sari, Iran

بررسی عوامل مؤثر بر تمایل به تنظیم طرح درس در فرایند تدریس

کیومرث نیاز آذری*

دانشیار گروه علوم تربیتی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، مازندران، ایران

Abstract

Based on the descriptive method, this research has been done to study about the effective factors making the university professors to arrange lesson plans based on the curriculum. The method of the research is descriptive method. 394 faculties of Mazandaran University of Medical Sciences are chosen as the Statistic population of this research. Based on the Kerjesy and Morgan's tables, 190 professors are selected by the random sampling. For collecting data, questionnaires have been used. Contextual and nominal reliability are taken in to consideration so as to arrange these questioners. Its perpetuity, also, has been assessed as 0/86 by Kranbakh's Alpha. Descriptive statistic as well as deductive statistic such as t-test, variation analysis, Fredman, and kroskal valis is used to analyze the data. As revealed by the results, motivational, cognitive, and managerial factors are the important keys leading professors to make use of lesson plans. It is to say that the most effective factor is the cognitive; whereas, managerial and the motivational factors are the second and the third.

Keywords: Factors (cognitive, managerial and motivational), Lesson plans, Teaching process

چکیده

پژوهش حاضر، با هدف بررسی عوامل مؤثر بر تمایل اساتید به تنظیم طرح درس در فرایند تدریس به عنوان جزئی از برنامه ریزی درسی انجام پذیرفت. روش پژوهش زمینه‌یابی است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه اساتید دانشگاه علوم پزشکی مازندران به تعداد ۳۹۴ نفر است. روش آن نیز نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای بوده که برای تعیین حجم نمونه از جدول کرجسی و مورگان استفاده شد. بر این اساس تعداد ۱۹۰ نفر در این پژوهش مشارکت داشته‌اند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه بوده است. در تدوین پرسشنامه اعتبار صوری و محتوا به کار رفت و پایایی آن از طریق آلفای کرونباخ ۰/۸۶ محاسبه شد. در این پژوهش، از آمار توصیفی جهت تحلیل توصیفی داده‌ها و آمار استنباطی نظیر آزمون‌های T تک گروهی، تحلیل واریانس، فریدمن و کروسکال والیس استفاده شده است. لازم به ذکر است که در تجزیه و تحلیل‌های آماری نرم‌افزار آماری SPSS مورد استفاده قرار گرفت. یافته‌های پژوهش نشان داده است که عوامل شناختی، انگیزشی و مدیریتی بر تمایل اساتید به طرح درس در فرایند تدریس برنامه ریزی درسی مؤثرند. همچنین نتایج نشان داد که عوامل شناختی، عوامل مدیریتی و عوامل انگیزشی به ترتیب بیشترین و کمترین تأثیر را بر تمایل اساتید به تنظیم طرح درس را در فرایند تدریس برنامه ریزی درسی داشته‌اند.

واژگان کلیدی: عوامل (شناختی، مدیریتی و انگیزشی)، طرح درس، فرایند تدریس

* نویسنده مسؤول: کیومرث نیاز آذری k.niazazari@gmail.com

پذیرش: ۹۳/۴/۷

وصول: ۹۲/۱۱/۱۹

مقدمه

استانداردهای ملی و بین المللی برنامه ریزی درسی
نموده‌اند (Kamran & Sharghi, 2012).

«طراحی آموزشی» (Instructional Design) از
عمده‌ترین گام‌های فعالیت در تدریس و برنامه درسی است
و اساتید باید بخش عمده‌ای از زمان خود را به طراحی و
تقسیم مطالب درسی و مطالعه منابع مختلف مربوط به
موضوع مورد نظر جهت تدریس و جابجایی و استخراج اهداف
آن در طرح درس سالانه و روزانه در برنامه درسی اختصاص
دهند، طراحی آموزشی پس از تعیین اهداف آموزشی و
آشنایی با حیطه‌های شناختی، عاطفی و روانی و حرکتی که
از اهمیت خاصی برخوردار است، انجام می‌شود (khanifar,
2007). در نتیجه تمام متخصصان نظام آموزشی و برنامه
ریزی درسی در این مورد اتفاق نظر دارند که تغییر در
محتوا و کیفیت برنامه‌های آموزشی، برنامه‌های درسی و
بهبود فرایند تدریس و یاددهی و یادگیری، مستلزم استفاده
و بهره‌گیری از روش و فنون‌های تدریس به ویژه «طرح
درس» در فرایند تدریس است.

«طرح درس» برنامه ریزی و سازمان دادن به
فعالیت‌هایی است که اساتید و فراگیر برای رسیدن به
اهداف یادگیری انجام می‌دهند.

در برنامه ریزی درسی نظام‌های آموزشی، «طرح
درس» دیدگاه فراگیران را نسبت به کیفیت آموزش بهبود
بخشیده، ضمن ایجاد نظم منطقی و هماهنگی، فعالیت‌های
یاددهنده و فراگیر را هدفمند می‌سازد و موجب افزایش
یادگیری، تسهیل فرایند آموزش، افزایش انگیزه برای حضور
منظم در کلاس و شرکت فعال دانشجو در بحث‌ها شده،
چگونه آموزش دادن را به یاددهنده و چگونه یادگرفتن را به
فراگیران می‌آموزد و ابزاری برای خود یادگیری در اختیار
دانشجو قرار می‌دهد (Mobaraki, 2012) (Fatahi, 2010).
همچنین «طرح درس» تعامل پویا بین استاد و دانشجو
ایجاد نموده، باعث می‌شود که دانشجویان ضمن یافتن
دلایل منطقی برای برنامه‌های یادگیری خود، در اجرای
برنامه درسی احساس مسئولیت نمایند که این مسأله آنان
را وادار می‌کند تا به فرایند اجرای تدریس با توجه باشند و
سهم مشخصی در حد توان خود در اجرای برنامه‌های درسی
ایفا نمایند (Saberian, 2004).

یکی از راه‌های انکارناپذیر در ارتقای کیفیت آموزش،
برنامه ریزی درسی (Curriculum) و داشتن طرح درس
است. برنامه ریزی درسی، فرایندی است جهت تعیین
اهداف مناسب و تشخیص مسائل، نیازها، امکانات و
محدودیت‌هایی که برای رسیدن به آن اهداف موجود است
(Taghipoor, 2000). دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی در
تقویت و استحکام ارزش‌های انسانی و اجتماعی مورد قبول
جامعه و ایجاد تغییرات مطلوب فرهنگی، نقش مؤثر و
مهمی بر عهده دارند. ایفای نقش یاد شده و سایر وظایف که
برای دانشگاه‌ها متصور است، تنها زمانی به صورت مطلوب
محقق خواهد شد که آموزش به نحو کارآمد و اثربخش
صورت پذیرد. این مهم نیز در صورتی امکان پذیر خواهد
بود که اساتید و اعضای هیأت علمی، دانش، نگرش و
مهارت‌های مورد نیاز را داشته باشند یا از طریق آموزش
قبل از هر چیز مستلزم تدوین، اعلام و اجرای خط مشی و
راهبردهای آموزشی اصولی و مناسب است
(Torkzadeh, 1999).

همان طور که می‌دانید، دانشگاه یکی از سازمان‌های
اصلی جامعه است که وظیفه تعلیم و تربیت انسان‌های
مطلوب برای اداره جامعه و به دوش گرفتن مسائل مرتبط با
آن را به عهده دارد و برای چنین امر خطیری نیازمند نظام
آموزشی کارآمد است. در این میان، اساتید دانشگاه که نقش
مهمی را در ایجاد شرایط مساعد برای یاددهی و یادگیری
در فرایند برنامه ریزی درسی ایفا می‌کنند، از اهمیت و
حساسیت ویژه‌ای در کارآمد کردن نظام آموزشی
برخوردارند، زمانی می‌توان از نظام آموزشی کارآمد برخوردار
بود که از نیازهای واقعی جامعه آگاهی داشته، بر اساس آنها
اهداف مناسبی را متناسب با برنامه ریزی درسی طراحی
نمود و برای رسیدن به آن اهداف، از روش‌های صحیح
آموزشی استفاده شود. در سال‌های اخیر ضرورت تدوین
«طرح درس»، در گروه‌های آموزشی رشته‌های علوم پزشکی
به گونه‌ای فراگیر مطرح شده است. در این راستا، دانشگاه‌ها
با توجه به امکانات و دیدگاه‌های مدیران آموزشی خود،
اقدام به برگزاری کارگاه‌ها و ورک‌شاپ‌های آموزشی تدوین
طرح درس و «روش تدریس» (Teaching Method) با

سالمی و الهام پور (Salemi & Elhampoor, 2010) نشان می‌دهد که مسائل شناختی و حرفه‌ای «طرح درس»، مسائل مدیریتی و برنامه ریزی آموزشی و درسی، مشکلات نگرشی دبیران، مسائل اقتصادی و اجتماعی، مسائل فرهنگی و انگیزشی از موانع عمده تهیه و استفاده از «طرح درس» به شمار می‌روند و دبیران مرد، دبیران با سابقه بالای تدریس و دبیران با ساعات تدریس هفتگی بیشتر به استفاده از «طرح درس» تأکید بیشتری دارند. کریمی و همکاران (Karimi et al, 2006) تحت عنوان تأثیر کارگاه‌های آموزشی «طرح درس» در طراحی و کاربرد سطوح حیطة شناختی نشان می‌دهد که کارگاه آموزشی بر اجزای طرح درس تأثیرگذار است. وکیلی و همکاران (Vakili et al, 2005) نشان می‌دهد که ۲۴ درصد طرح درس‌های تدوین شده از نظر رعایت اصول تدوین، بدون اشکال بوده است. نتیجه یافته‌های پژوهش مؤید این نکته است که بیشترین اشکال اعضای هیأت علمی در تعیین و نحوه نوشتن منابع و نیز اشکال در نوشتن اهداف آموزش بوده است. آصفی (Asefi, 2004) نشان داد که استفاده از طرح آموزشی از طریق همپاری بر پیشرفت تحصیلی مؤثر بوده است (Vakili et al, 2005).

پژوهش سرشت (Seresht, 2002) بیانگر آن است که اکثریت اساتید تدوین «طرح درس» را کمکی به اجرای آموزش می‌دانند. مطالعات عطاری و مشایخی (Attari & Mashayekhi, 2002) نشان می‌دهد که عدم به کارگیری «طرح درس» از سوی معلمان با متغیرهای مختلفی از جمله سابقه خدمت، رشته تحصیلی، سن، مدرک تحصیلی معلمان، همین طور میزان آشنایی معلمان با مهارت‌ها و فنون تدریس و نیز با نحوه استفاده از وسایل کمک آموزشی و به کارگیری آن در امر تدریس مرتبط است (Salemi, 2002). شیه و همکاران (Sheih et al, 2009) نشان داده‌اند که دانشجویانی که از طرح‌های آموزشی به طور بهینه استفاده کردند، به طور چشمگیری یادگیری آنان افزایش یافته است. راسل (Russell, 2003) در پژوهش خود به تأثیر طرح‌های آموزشی کوتاه بر بازده یادگیری دانش‌آموزان بر

در یک «طرح درس» خوب تنظیم شده، حداقل باید عناصر و سازهایی همچون موضوع برنامه درسی، رؤوس مطالب، هدف کلی درس، اهداف جزئی و رفتاری، رفتار ورودی یادگیرندگان، ارزشیابی تشخیصی (Diagnostic Evaluation) فعالیت آموزشی، روش تدریس، وسایل آموزشی مورد نیاز، شیوه ارزشیابی در پایان کلاس و فعالیت تکمیلی بیرون از کلاس مورد توجه قرار گیرند (Shabani, 2012).

مطالعات محدودی درباره طرح درس و رعایت استانداردهای آن و عوامل مؤثر بر استفاده از «طرح درس» در برنامه ریزی درسی انجام شده است که می‌توان به موارد زیر اشاره نمود.

ادیب حاج باقری و همکاران (Adib Haj Bageri et al, 2014) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که «طرح درس» ارائه شده توسط اساتید از نظر کیفیت در سطح متوسطی قرار داشته، بیشترین مؤلفه‌ای که در «طرح درس» مورد توجه قرار گرفته، تعیین محتوای درسی، اهداف جزئی و تعیین منابع بود و بیشترین کاستی‌ها مربوط به سیاست‌های مدیریت کلاس مدرس، تعیین آمادگی دانشجویان در هر جلسه و وسیله کمک آموزشی و نحوه استفاده از آن بوده است. نهایندی (Nahavandi, 2012) نشان می‌دهد که عدم توانایی و آگاهی از نحوه تهیه طرح درس، کمبود فرصت، حجم و نوع درس، گذراندن کلاس‌های آموزشی، واکنش مسؤولان نقش مهمی در استفاده از «طرح درس» برنامه‌های درسی توسط معلمان دارند و بین نظرات زنان و مردان و افراد متأهل و مجرد در استفاده از طرح درس تفاوت معناداری وجود دارد. آتاشک (Atashk, 2010) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که استفاده از طراحی منظم آموزشی و ارزشیابی صحیح از سوی معلمان در فرایند تدریس، موجب افزایش یادگیری دانش‌آموزان می‌شود. فتاحی و همکاران (Fatahi et al, 2010) نشان داده است که دانش اعضای هیأت علمی از «طرح درس» در سطح رضایت بخشی نیست و آنها نگرش مثبتی در مورد تهیه کردن طرح درس ندارند.

بوده، برای او در یک تدریس خوب، کمک شایانی باشد (Adib Haj Bageri et al, 2014).

در حقیقت، «طرح درس» زیربنای اصلی ساختار برنامه ریزی درسی و قلب آموزش است، این پژوهش درصدد آن است که روش‌های مفید و ارزشمند ترغیب اساتید به طراحی درس را که در نهایت به اثربخشی فرایند یاددهی و یادگیری در برنامه ریزی درسی می‌انجامد، مورد بررسی قرار دهد. بنابراین، با توجه به ارتباط عوامل مختلف در استفاده از طرح درس برنامه‌های درسی اساتید دانشگاه علوم پزشکی مازندران، از جمله عوامل اقتصادی و اجتماعی، مدیریتی و سازمانی و میزان نظارت و پیگیری در مورد اجرای طرح، نگرش اساتید، مسائل انگیزشی، محقق به دنبال تجزیه و تحلیل و پاسخ‌گویی به سؤالات زیر است:

۱. آیا عوامل شناختی بر میزان تمایل اساتید به طرح درس مؤثر است؟

۲. آیا عوامل انگیزشی بر میزان تمایل اساتید به طرح درس مؤثر است؟

۳. آیا عوامل مدیریتی بر میزان تمایل اساتید به طرح درس مؤثر است؟

۴. ترتیب تأثیر عوامل سه گانه (شناختی، انگیزشی و مدیریتی) بر تمایل اساتید به طرح درس چگونه است؟

۵. آیا بین میزان تمایل اساتید نسبت به استفاده از طرح درس بر حسب متغیرهای جمعیت شناختی (جنسیت و تحصیلات) اختلاف معنا داری وجود دارد؟

روش پژوهش

شیوه پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و با توجه به ماهیت موضوع از نوع توصیفی است که به صورت پیمایشی به اجرا درآمده بود. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه اساتید دانشگاه علوم پزشکی مازندران به تعداد ۳۹۴ نفر است که بر اساس جدول نمونه‌گیری کرجسی و مورگان ۱۹۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شده‌اند. برای دسترسی به نمونه در این تحقیق از روش تصادفی طبقه ای استفاده شده است. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته است، از آن جایی که پرسشنامه استاندارد برای سنجش متغیرهای موجود در تحقیق وجود نداشت،

اساس طبقه بندی بلوم پرداخت و به این نتیجه رسید که طرح‌های آموزشی در یادگیری تأثیر مثبت دارد (Marefatnia, 2006).

با توجه به مبانی نظری و پژوهشی مطرح شده و نقش و اهمیت «طرح درس» در ارتقای سطح آموزشی دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی که مسؤول مستقیم تأمین سلامت مردم هستند، شواهد نشان می‌دهد که مدرسان به ضرورت آن پی نبردند و چندان رغبتی به استفاده از «طرح درس» در برنامه درسی کلاس‌های خویش نشان نمی‌دهند، در صورتی که «طرح درس» اهداف مبهم را روشن ساخته است، چه می‌خواهیم را مشخص می‌کند و نیز چگونه آموزش دادن را به استاد و چگونه یاد گرفتن را به دانشجویان می‌آموزد. همچنین با کاهش عوامل بازدارنده، استفاده بهینه از زمان کلاس را فراهم می‌آورد و در نهایت کارایی و اثربخشی آموزش را افزایش می‌دهد.

لذا، «طرح درس» اساس و پایه آموزش را تشکیل می‌دهد. در واقع، طرح آموزش است و در شکل بخشیدن به یادگیری نقش اساسی دارد. اگر قرار است آموزش مبتنی بر اصول علمی باشد، لازم است تا از طرحی دقیق که بر اساس اصول علمی تنظیم شده برخوردار باشد. اهمیت و ضرورت طرح درس، مشابه طرح و نقشه ساختمان است. همان طور که یک مهندس ساختمان پیش از ساختن یک بنا به تهیه نقشه آن می‌پردازد، مدرس نیز باید یک نقشه آموزشی طراحی کند که در آن محتوای آموزش، روش آموزش، رسانه‌ها و وسایل کمک آموزشی پیش‌بینی شود و مطابق این طرح به آموزش بپردازد. بنابراین، استاد توانمند و وظیفه‌شناس باید بداند که چه تدریس می‌کند و پیرامون آنچه که تدریس می‌کند، دانستنی‌هایش تا چه حد گسترش دارد؟ او باید اهداف هر درس را شناسایی و در فرایند یاددهی - یادگیری از آخرین روش‌ها و شیوه‌های تدریس موجود استفاده کند و نیز باید بداند به چه رسانه‌هایی احتیاج دارد، این رسانه‌ها آماده و در دفتر مدرسه قرار دارند یا این که باید آنها را شخصاً و یا به کمک دانش‌آموزان تهیه کند و این که چگونه از آنچه یاد داده است، ارزشیابی به عمل آورد. داشتن طرح درس، می‌تواند یاری‌رسان استاد

در این پژوهش، جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها و مشاهدات از شیوه‌های آمار توصیفی جهت تحلیل توصیفی داده‌ها و آمار استنباطی که در بخش استنباطی به منظور آزمون فرضیات تحقیق از آزمون‌های T تک نمونه‌ای، آنالیز واریانس، فریدمن و کروسکال والیس استفاده شده است. لازم به ذکر است که در تجزیه و تحلیل‌های آماری از نرم‌افزار آماری SPSS استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

در این بخش، به تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش که شامل ۵ سؤال است، از طریق جداول آماری پرداخته خواهد شد.

سؤال ۱ - آیا عوامل شناختی بر تمایل اساتید به تنظیم طرح درس مؤثر است؟

همان طور که در جدول شماره ۱ ملاحظه می‌شود، مقدار t محاسبه شده برابر ۲۱/۱۹۷ شده و بیشتر از t جدول به ازای $\alpha = 0/05$ یعنی ۱/۶۴ است، در نتیجه فرض صفر رد و فرض مقابل تأیید می‌شود، یعنی عوامل شناختی بر تمایل اساتید به طرح درس مؤثر است.

محقق با مطالعات عمیق و وسیع در مبانی نظری اقدام به ساخت پرسشنامه‌ای حاوی ۲۵ سؤال و از نوع بسته پاسخ بر اساس طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت با سطوح پاسخ (خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم و خیلی کم) که به ترتیب مبنای نمره گذاری از سطوح خیلی کم تا خیلی زیاد (۵ - ۱) اقدام نموده است. در نهایت، بر اساس امتیازی که اعضای نمونه به زیر مؤلفه‌های هر سؤال ویژه دادند، سؤالات ویژه تحقیق مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

برای تعیین روایی پرسشنامه از روایی محتوایی و صوری استفاده شد. بر این اساس، نظرات اصلاحی اساتید و صاحب نظران علوم تربیتی در تدوین پرسشنامه اعمال شد، پایایی آن از طریق ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۶ محاسبه گردید. بنابراین، سؤالات پرسشنامه از هماهنگی درونی برخوردار و پرسشنامه پایا بوده است. برای گردآوری اطلاعات از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شد. از روش کتابخانه‌ای جهت نوشتن کلیات، مبانی نظری پیشینه داخلی و خارجی و از روش میدانی برای جمع‌آوری اطلاعات مربوط به داده‌های نمونه استفاده شده است.

جدول ۱ - آزمون t

Test Value = ۳				
اختلاف میانگین	کمترین سطح معناداری sig	درجه آزادی df	مقدار شاخص آزمون t	
۰/۴۰۶	۰/۰۰۰	۱۸۹	۲۱/۱۹۷	عوامل شناختی

جدول ۲ - آزمون t

Test Value = ۳				
اختلاف میانگین	کمترین سطح معناداری sig	درجه آزادی df	مقدار شاخص آزمون تی	
۰/۶۸۸۵	۰/۰۰۰	۱۸۹	۱۹/۸۶۴	عوامل انگیزشی

عوامل مدیریت بر تمایل اساتید به طرح درس مؤثر است. سؤال ۴ - ترتیب تأثیر عوامل سه گانه (شناختی، انگیزشی و مدیریتی) بر تمایل اساتید به تنظیم طرح درس چگونه است؟ برای بررسی وجود اختلاف بین رتبه بندی عوامل با توجه به نرمال بودن متغیرها از آزمون فریدمن استفاده می‌کنیم (جدول شماره ۴).

همان گونه که در جدول شماره ۵ مشاهده می‌گردد، کمترین سطح معناداری یعنی sig برابر صفر شده و از مقدار آلفا ۰/۰۵ کمتر است، در نتیجه فرض صفر رد می‌شود. یعنی بین رتبه بندی عوامل اختلاف معناداری وجود دارد و این رتبه بندی به صورت زیر ارائه شده است (جدول شماره ۶).

سؤال ۲ - آیا عوامل انگیزشی بر تمایل اساتید به تنظیم طرح درس مؤثر است؟ همان طور که در جدول شماره ۲ ملاحظه می‌شود، مقدار t محاسباتی برابر ۱۹/۸۶۴ شده بیشتر از t جدول به ازای $\alpha = 0/05$ یعنی ۱/۶۴ است، در نتیجه فرض صفر رد و فرض مقابل تأیید می‌شود، یعنی عوامل انگیزشی بر تمایل اساتید به طرح درس مؤثر است.

سؤال ۳ - آیا عوامل مدیریتی بر تمایل اساتید به تنظیم طرح درس مؤثر است؟ همان طور که در جدول شماره ۳ مشاهده می‌گردد، مقدار t محاسباتی برابر ۱۹/۱۷۷ شده و بیشتر از t جدول به ازای $\alpha = 0/05$ یعنی ۱/۶۴ است، در نتیجه فرض صفر رد و فرض مقابل تأیید می‌شود، یعنی

جدول ۳ - آزمون t

Test Value = ۳				
اختلاف میانگین	کمترین سطح معناداری sig	درجه آزادی df	مقدار شاخص آزمون تی	
۱/۹۳۴۶	۰/۰۰۰	۱۸۹	۱۹/۱۷۷	عوامل مدیریتی

جدول ۴ - رتبه عوامل مؤثر

رتبه میانگین	
۲/۲۷	عوامل شناختی
۱/۶۹	عوامل انگیزشی
۲/۰۴	عوامل مدیریتی

جدول ۵ - آزمون فریدمن

۱۹۰	تعداد
۳۳/۵۸۸	مقدار شاخص کی دو
۲	درجه آزادی
۰/۰۰۰	کمترین سطح معنادار sig

به طرح درس در بین زنان و مردان اختلاف معنادار وجود ندارد، اما کمترین سطح معناداری یعنی sig مربوط به عوامل انگیزشی و مدیریتی به ترتیب برابر ۰/۰۳۴ و ۰/۰۰۲ شده و از مقدار آلفا ۰/۰۵ کمتر است، در نتیجه فرض صفر رد می‌شود. یعنی بین تمایل اساتید از بابت عوامل انگیزشی و مدیریتی به طرح درس در بین زنان و مردان اختلاف معنادار وجود دارد.

سوال ۵ - آیا بین تمایل اساتید به تنظیم طرح درس در بین زنان و مردان اختلاف معنادار وجود دارد؟ همان طور که در جدول شماره ۷ مشاهده می‌شود، کمترین سطح معناداری یعنی sig مربوط به عوامل شناختی برابر ۰/۵۴۱ شده و از مقدار آلفا ۰/۰۵ بیشتر است، در نتیجه فرض صفر رد نمی‌شود. یعنی بین تمایل اساتید از بابت عوامل شناختی

جدول ۶ - رتبه بندی عوامل مؤثر بر تمایل به طرح درس

رتبه	عوامل
۱	عوامل شناختی
۲	عوامل مدیریتی
۳	عوامل انگیزشی

جدول ۷ - آزمون تی

آزمون برابری میانگین‌ها			آزمون برابری واریانس‌ها		عوامل شناختی
Sig. (2-tailed)	df	t	Sig.	F	
۰/۵۷۸	۱۸۸	-۰/۵۵۷	۰/۰۴۸	۳/۹۶۶	واریانس‌ها برابر هستند
۰/۵۴۱	۱۴۵/۹۶۹	-۰/۶۱۳			واریانس‌ها برابر نیستند
۰/۰۳۴	۱۸۸	۲/۱۴۱	۰/۱۷۲	۱/۸۸۲	واریانس‌ها برابر هستند
۰/۰۲۲	۱۴۰/۸۹۲	۲/۳۲۱			واریانس‌ها برابر نیستند
۰/۰۰۲	۱۸۸	۳/۰۷۱	۰/۶۴۸	۰/۲۰۹	واریانس‌ها برابر هستند
۰/۰۰۳	۱۱۰/۲۶۰	۳/۰۲۰			واریانس‌ها برابر نیستند

جدول ۸ - آزمون کروسکال والیس

عوامل مدیریتی	عوامل انگیزشی	عوامل شناختی	
۱۵/۰۰۴	۲/۸۳۰	۴/۲۵۷	شاخص آزمون کی دو
۲	۲	۲	درجه آزادی
۰/۰۰۱	۰/۲۴۳	۰/۱۱۹	کمترین سطح معناداری sig

با برنامه‌های درسی انجام پذیرفت، با مطالعه مبانی نظری و تجربی تحقیق نظیر آتشک (Atashk, 2010)، نیک بخش و همکاران (Nikbakhsh et al, 2010)، کریمی و همکاران (Karimi et al 2006)، و کیلی و همکاران (Vakili et al, 2005)، سالمی و الهام پور (Salemi & Elhampoor, 2010)، سالمی (Salemir, 2002)، کریمیان (Karimian 2001)، شیه و همکاران (Sheih et al, 2009)، جین (Jin, 2005)، فرگوسن (Fergosen, 2004)، راسل (Russell, 2003)، کلارک و سالمون (Klark & Salmon, 2007)، گراندلاند (Grandland, 2006)، گلاسر (Glasser, 1999)، مریل (Merill, 1987)، ماجر (Majer, 1989) عوامل مؤثر بر تمایل اساتید به تنظیم طرح درس در فرایند تدریس برنامه ریزی درسی شناسایی شده، در قالب ۵ سوال پژوهشی مورد بررسی قرار گرفتند.

با توجه به بررسی‌های به عمل آمده پیرامون تأثیر عوامل شناختی بر تمایل اساتید به تنظیم طرح درس، میانگین محاسبه شده نشان دهنده مثبت بودن نگرش آزمودنی‌ها بوده است. نتایج آزمون t نشان داده است که عوامل شناختی بر تمایل اساتید به تنظیم طرح درس مؤثر است. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته آتشک (Atashk, 2010)، نیک بخش و همکاران (Nikbakhsh et al, 2010)، شیه و همکاران (Sheih et al, 2009)، سالمی و الهام پور (Salemi & Elhampoor, 2010) همسو و هماهنگ است. بیشتر اساتید، طرحی برای فعالیت‌های روزانه کلاس تهیه می‌کنند که نشان دهنده فهرست کارهایی است که باید در برنامه درسی مربوطه انجام گیرد. در این طرح درس، اهداف کلی، جزئی و رفتاری برنامه ریزی درسی را که تدریس خواهد کرد، مشخص می‌کند، به ویژه می‌کوشد که محدوده

سؤال ۶) - آیا بین تمایل اساتید به تنظیم طرح درس به تفکیک تحصیلات اختلاف معنادار وجود دارد؟ همان گونه که در جدول شماره ۸ مشاهده می‌گردد، کمترین سطح معناداری یعنی sig مربوط به عوامل مدیریتی برابر ۰/۰۰۱ شده و از مقدار الفا ۰/۰۵ کمتر است، در نتیجه فرض صفر رد می‌شود. یعنی بین تمایل معلمان از بابت عوامل مدیریتی به طرح درس به تفکیک تحصیلات اختلاف معنادار وجود دارد، اما کمترین سطح معنیاداری یعنی sig مربوط به عوامل انگیزشی و شناختی به ترتیب برابر ۰/۲۴۳ و ۰/۱۱۹ شده است و از مقدار آلفا ۰/۰۵ بیشتر است. در نتیجه فرض صفر رد نمی‌شود، یعنی بین تمایل اساتید از بابت عوامل انگیزشی و شناختی به طرح درس به تفکیک تحصیلات اختلاف معنادار وجود ندارد.

بحث و نتیجه‌گیری

«برنامه‌ریزی درسی» عبارت است از فرایند طراحی و تعیین اهداف، محتوا، فعالیت‌ها، روش‌ها و ارزشیابی موضوعات مورد آموزش و ایجاد شرایط لازم برای یادگیری به منظور تغییر رفتار در یادگیرندگان در راستای دستیابی به اهداف نظام آموزشی (Taba, 1962) یکی از مؤلفه‌های مهم برنامه ریزی و برنامه درسی، «طرح درس» است که از مهارت‌های قبل از تدریس محسوب می‌شود و مدرسان، قبل از ورود به کلاس درس آماده می‌کنند. به وسیله «طرح درس» مجموعه فعالیت‌های یاددهنده و یادگیرنده موجود در برنامه ریزی درسی، طراحی، اجرا و ارزشیابی می‌شود. «طرح درس»، اساس آموزش را تشکیل می‌دهد. زیرا «طرح درس» طرح آموزش است و در شکل بخشیدن به یادگیری، نقش اساسی دارد (Grandland, 2006).

این پژوهش با هدف بررسی عوامل مؤثر بر تمایل اساتید به تنظیم «طرح درس» در فرایند تدریس متناسب

به طور کلی، با توجه به نتایج به دست آمده، شناسایی دقیق روحیات اساتید و توجه به تفاوت‌های فردی آنان، آشنایی مدیران گروه با نظریه‌های انگیزش، مشارکت دادن آنان در تصمیم‌گیری در گروه آموزشی، فراهم کردن فضای مناسب کاری و تأمین امنیت روانی، توجه به اساتید خلاق و مبتکر، ایجاد زمینه خلاقیت و نوآوری برای آنان مانند تهیه طرح درس و استفاده از آن و تجهیز به روش‌های فعال تدریس، آگاهی دادن به اساتید از طریق شرکت فعال در برنامه‌های گروه آموزشی و درسی، رعایت عدالت آموزشی، صداقت و نظم در گروه، افزایش روابط عاطفی در محیط آموزشی، فراهم کردن تسهیلات لازم برای اساتید و سرانجام توجه به مسائل و مشکلات اساتید و گسترش امکانات تا حدودی زمینه بهبود انگیزه اساتید را در نوشتن و رعایت طرح درس بر اساس اصول اساسی برنامه ریزی درسی فراهم می‌کند.

با توجه به بررسی‌های به عمل آمده پیرامون تأثیر عوامل مدیریتی بر تمایل اساتید به تنظیم طرح درس، میانگین محاسبه شده نشان دهنده مثبت بودن نگرش آزمودنی‌ها است. نتایج آزمون t نشان داده است که عوامل مدیریتی بر تمایل اساتید به طرح درس مؤثر است. بنابراین یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های سالمی (Salemi, 2002) همسو و هماهنگ است. تغییر در قوانین و مقررات فعلی، توجه مدیران گروه به طرح درس و برنامه ریزی درسی، نظارت توسط مدیران گروه، EDC و EDO دانشگاه علوم پزشکی، غیرمتمرکز کردن ساختار آموزشی، اصلاح ساختار برنامه ریزی درسی، تشکیل کارگاه‌های آموزشی، تبلیغات و تهیه بروشورهای تبلیغی مربوط به طرح درس، ارسال بخشنامه‌های مربوط به طرح درس و توجیه محتوای بخشنامه به مدیران گروه و اساتید جهت اجرای مفید و مؤثر، در اختیار گذاشتن فرم‌ها و دستورالعمل‌های مربوطه به تدوین طرح درس برای برنامه‌های درسی و در نهایت فراهم نمودن امکانات و تجهیزات در تدوین طرح درس به اساتید موجب تمایل آنان به تنظیم طرح درس خواهد شد.

با توجه به بررسی‌های به عمل آمده پیرامون ترتیب تأثیر عوامل سه گانه (شناختی، انگیزشی و مدیریتی) بر تمایل اساتید به تنظیم طرح درس، کمترین سطح معناداری

فعالیت‌های خود و یادگیرندگان و مطالب و مهارت‌هایی که آنان باید کسب کنند را به گونه‌ای روشن‌تر و دقیق‌تر تعیین نماید. همچنین پیش‌بینی می‌کند که چگونه باید معلومات قبلی، یعنی رفتارهای ورودی شاگردان را بسنجد تا بر اساس آن تدریس کند و نظام ارزشیابی را برای سنجش میزان موفقیت خود و یادگیرندگان تعیین و خود را برای آموزش و تدریس مؤثر آماده می‌سازد. بنابراین فهمیدن و به کار بردن مفاهیم ذکر شده به شناخت و تسلط کامل نیاز دارد. برگزاری دوره‌های آموزشی و کارگاه‌های مختلف برای آشنایی اساتید با تکنولوژی‌های نوین آموزشی مطابق سرفصل‌های برنامه ریزی درسی، همچون پروژکتور، کامپیوتر، پاورپوینت و نیز با مراحل تدوین طرح درس روزانه و سالانه و افزایش آگاهی و دانش اساتید و استفاده بهینه از زمان مناسب و امکانات کافی و بیان اهداف کلی و جزئی در تدوین طرح درس موجب تمایل اساتید به «طرح درس» خواهد شد.

با توجه به بررسی‌های به عمل آمده پیرامون تأثیر عوامل انگیزشی بر تمایل اساتید به تنظیم طرح درس، میانگین محاسبه شده نشان دهنده مثبت بودن نگرش آزمودنی‌ها است. نتایج آزمون t نشان می‌دهد که عوامل انگیزشی بر تمایل اساتید به تنظیم طرح درس مؤثر است. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های سالمی و الهام پور (Salemi & Elhampoor, 2010)، سالمی (Salemir, 2002)، آصفی (Asefi, 2004) و سرشت (Seresht, 2002) همسو و هماهنگ است. توجه به مؤلفه فعالیت کلاسی و فعالیت‌های خارج از کلاس درس موجب یادگیری بهتر دانشجویان و افزایش انگیزه تحصیلی آنان خواهد شد که این امر یعنی قدرت یادگیری و افزایش انگیزه موجب رغبت و تمایل اساتید به تنظیم طرح درس بر اساس برنامه ریزی درسی استاندارد خواهد شد. همچنین افزایش و بهبود وضعیت حقوقی، مزایا و رفاهی اساتید و همچنین تشویق و ترغیب آنان در به کارگیری و بهره‌گیری از الگوهای مختلف تدریس و نیز تشویق و قدردانی از اساتیدی که از طرح درس در کلاس استفاده می‌کنند، نقش اساسی در ایجاد انگیزه قوی درونی برای نوشتن طرح درس و افزایش تمایل اساتید به تنظیم طرح درس خواهد داشت.

متناسب با برنامه‌های درسی مورد نظر توجه اساسی نمایند. زیرا این امر موجب یادگیری فراگیران و افزایش انگیزه تحصیلی آنان خواهد شد که افزایش قدرت یادگیری و افزایش انگیزه فراگیران سبب رغبت و تمایل اساتید به تنظیم طرح درس خواهد شد. همچنین تلاش برای افزایش و بهبود وضعیت حقوقی، مزایا و امکانات رفاهی اساتید، نقش اساسی در افزایش تمایل آنان به طراحی برنامه درس می‌شود. در نهایت، این که، ترغیب اساتیدی که از طرح درس استفاده می‌کنند و نیز تشویق اساتید در بهره‌گیری از الگوهای مختلف تدریس و نگرش مثبت اساتید و گروه آموزشی به فواید و مزایای طرح درس نقش اساسی در افزایش تمایل اساتید به تنظیم طرح درس خواهد داشت.

با توجه به این که عوامل مدیریتی بر تمایل اساتید به طرح درس مؤثر است، پیشنهاد می‌شود که مدیران و برنامه ریزان آموزشی و مدیران گروه با تشکیل کارگاه‌های آموزشی، تبلیغات و تهیه بروشورهای آموزشی پیرامون طرح درس، ارسال بخشنامه‌های مربوط به طرح درس و توجیه محتوای بخشنامه به مدیران گروه جهت اجرای مفید و مؤثر، آگاهی و دانش کافی درباره برنامه ریزی درسی، در اختیار گذاشتن فرم‌ها و دستورالعمل‌های مربوط به طرح درس، نظارت و کنترل دقیق مدیران گروه به طرح درس و در نهایت با فراهم نمودن امکانات و تجهیزات در تدوین طرح درس به اساتید در تدوین یک برنامه و برنامه ریزی درسی کارآمد کمک کنند.

منابع

Adib Haj Bagheri, M, et al. (2014). Assess the quality of the curriculum in selected schools of nursing faculty members elected Iran., Journal of Educational Development Ahvaz. Fourth year. No. 1.

Atashk, M (2010). Virtual Instructional Design Models, Second Conference on Electronic City, Tehran, June.

Clark R. E and salomon.G. (2007). Media in teaching , M.Cwithroch , Hand book of Research on teaching American Educational Research Association.

یعنی sig برابر صفر شده و از مقدار آلفا ۰/۰۵ کمتر است، در نتیجه فرض صفر رد می‌شود. یعنی بین رتبه بندی عوامل اختلاف معناداری وجود دارد. بنابراین نتیجه می‌گیریم که عوامل شناختی با رتبه اول، عوامل مدیریتی با رتبه دوم و عوامل انگیزشی با رتبه سوم به ترتیب بیشترین و کمترین تأثیر را بر تمایل اساتید به طرح درس دارند و در نهایت در پاسخ به سؤال پنجم و ششم مبنی بر این که آیا بین تمایل اساتید نسبت به طرح درس بر حسب متغیرهای جمعیت شناختی اختلاف معناداری وجود دارد؟ کمترین سطح معناداری مربوط به عوامل شناختی است، یعنی بین تمایل اساتید از بابت عوامل شناختی به طرح درس در بین زنان و مردان اختلاف معنادار وجود ندارد و کمترین سطح معناداری مربوط به عوامل انگیزشی و مدیریتی است. تمایل اساتید از بابت عوامل انگیزشی و مدیریتی به طرح درس در بین زنان و مردان اختلاف معنادار وجود دارد و با توجه به بررسی به عمل آمده از طریق آزمون «کروسکال والیس» کمترین سطح معناداری یعنی مربوط به عوامل مدیریتی برابر است و بین تمایل اساتید از بابت عوامل مدیریتی به طرح درس به تفکیک تحصیلات اختلاف معنادار وجود دارد. کمترین سطح معناداری مربوط به عوامل انگیزشی و شناختی شده است، یعنی بین تمایل اساتید از بابت عوامل انگیزشی و شناختی به تنظیم طرح درس به تفکیک تحصیلات اختلاف معنادار وجود ندارد.

حال در راستای نتایج و یافته‌های پژوهش، با توجه به این که عوامل شناختی بر تمایل اساتید به تنظیم طرح درس مؤثر است، پیشنهاد می‌شود که با برگزاری دوره‌های آموزشی و کارگاه‌های مختلف، اساتید را با تکنولوژی‌های نوین آموزشی و برنامه ریزی درسی و نیز با مراحل تدوین طرح درس روزانه و سالانه آشنا نمایند تا آنان بتوانند مؤلفه‌های مربوط به طرح درس را در کلاس اجرا کرده، اساتید استفاده از طرح درس را به عنوان یک امر ضروری در آموزش احساس کنند.

با توجه به این که عوامل انگیزشی بر تمایل اساتید به تنظیم طرح درس مؤثر است، پیشنهاد می‌شود که اساتید به مؤلفه فعالیت‌های کلاسی و فعالیت‌های خارج از کلاس

Education : The state of the union ; Berkeley : McCutcham .

Nahavandi, R., Lashkari, K., Talkhab Ali Shah, AR. (2012). Examining ways to encourage teachers to use the curriculum in schools in the city of Damavand. Quarterly new ideas in education. Sixth year. No. 4 .

Nickbakhsh et al. (2010). Curriculum evaluation by faculty Medical Sciences, Babol University of Medical Sciences Journal, Bob. Period 12. No. 1 .

Vakili et al (2005). Study of the basic science curriculum was developed by faculty Medical Sciences of University of Kashan writing principles in the lesson plan. Seventh Medical Conference in Tabriz.

Saberian, MA. (2004), How to write lesson plans. Tehran: Publications okay .

Shabani, Hassan. (2005). Skills education (teaching methods and techniques). Tehran: the side .

Shabani, H.. (2012). Skills training (teaching methods and techniques). Tehran: publisher side.

Salemi, M., (2002). Investigate the causes of the reluctance of teachers to use lesson plans in Khuzestan province. Journal of Educational Science martyr Chamran University. Third year. Most 2 .

Salemi, M., Inspired Pur, Hossein. (2010). Identify the major factors reluctance of teachers to prepare lesson plans in Khuzestan province Dbyrstanh. Magazine martyr Chamran University of Educational Sciences. Sixteenth year. No. 1.

Seresht et al (2002). Investigations Faculty of Medical Sciences, Shiraz University of Medical Sciences in conjunction with the course design. Medical Education Development Center. Sophomore

Shih, C.C, Chiang, D.A, Lai, S.W, & HUC, Y.W.(2009) . Applying hybrid datamining techniques to web – based self – assessment system of study and Learning strategies in ventory. Expert systems with Applications, 36, 5523-5532.

Taba, H. 1962. Curriculum development: theory and practice. New York, NY: Harcourt, Brace & World. Taba, H. 1967. Teacher handbook for elementary social studies.

Effective factors on tendency rate to lesson plan in teaching process faculty of Mazandaran University of Medical Sciences

Fattahi et al. (2010), Knowledge and attitudes of the faculty of Kerman teachers about lesson plans. Journal of medicine. No. 13 .

Mubarak, A, et al. (2012). Important clinical lesson plan. Journal of medical education. No. 11 .

Marefatnia,G. (2006). Effectiveness of traditional teaching methods, active learning and student achievement based on the principles of vocational courses with an emphasis on power efficiency Ganyh learning in the city of Urmia. Unpublished MA thesis. University of Psychology and Education.

Ferguson, L , B(2004) . Personality Development. Belmont, calif. : Brooks/ cole.

Gane, R.M. &L. j. Briggs.(2005); Principles of instructional Design; and education ; New York : Holt , Rinehart & Winston.

Glazer, R. (1999). Objectives and valuation: An individualized system. Pitsburg , PA: Learning Research and Development center.

Gronlund , N.E. (2006). How to write and use instructional Objectives (4 thed.). NewYork : Macmillan.

Kamran, dear. Eastern jet. (2012). Investigate the knowledge and attitudes of medical faculty in course design. Magazine Ardabil health. Canyon II. No. 1 .

Karimiyan, Hussein. Jafarian Ysar, Hamid. (2007). Teaching strategies and teaching techniques. , Qom Quds Press .

Karimi et al. (2005) Effect of workshops on curriculum design and application levels of cognitive domain martyr Yazd University Journal of Medical Education. No. 7.

Khanifar, H (2007). Methods and techniques of teaching. Qom: Publications hajar.

Mager, R.M (1989).Preparing instructional objectives (2ded.). Belmont, CA: Fearson.

Merill , M.D., T. Kowallis , & b.G.Wilson (1987) ; instructional Design in Transition , infarley , F.H.&N.j.Gordon (Eds) , Psychology and

بررسی عوامل مؤثر بر تمایل به تنظیم طرح... / ۹۱

Taghipur, A. (1387). Introduction to instructional planning, publication, notification, page 180.

Torkzadeh, J. (1999). Determine of the Tehran Technical and Commercial Customs Training Needs, Shahid Beheshti, Tehran. Persian.